

ŠOKANTNA ISPOVJED ZDENKA ZAVADLOVA (79) BIVŠEG ZAMJENIKA NAČELNIKA OZNE, ZA PODRUČJE MARIBORA, O MASOVnim UBOJSTVIMA HRVATA 1945. U SLOVENIJI

NAREĐENO NAM JE SA VRHA DA UBIJAMO

Tko je Zdenko Zavadlav - skojevac, partizan, obavještajac, IB-ovac

Zdenko Zavadlav rođen je 1924. u Šoštanju. Njegov otac i majka bili su emigranti iz Italije (otac iz Gorizije, a majka iz Trsta). I otac mu je politički djelovaо te bio član Komunističke partije. Zavadlav je kao mladić 1942. godine otišao u partizane, a prije toga su ga Talijani kao skojevca zatvarali u Goriziji, Trstu i Rimu. Odmah nakon dolaska u partizane ušao je u tzv. VOS (Slovenska sigurnosno obavještajna služba, op.a.). Prvo je radio na otkrivanju petokolonaša, a po osnivanju OZNA-e u kolovozu 1944. postao je njen pripadnik. Do svibnja 1945. obnašao je dužnost pomoćnika prvog odsjeka OZNA-e za Štajersku. Od svibnja 1945. do kolovoza iste godine bio je referent u OZNA-i Maribora, a nakon toga do svibnja 1946. zamjenik šefa mariborske OZNA-e. Potom je imenovan zamjenikom načelnika OZNA-e za šire mariborsko područje.

(M. G.)

Zdenko Zavadlav (79), zamjenik načelnika OZNA-a za šire područje Maribora u vrijeme kad je u tom dijelu Slovenije bilo izvršeno više masovnih ubojstava sudionika Križnoga puta i Bleiburga, u svojoj isповijesti za Jutarnji list otkriva da je i osobno organizirao masovne likvidacije kod Areha na Pohorju. S bivšim "oznašem" Zavadlom ovih smo dana razgovarali u njegovu stanu u Bilečanskoj ulici u Ljubljani, a povod je najnovije otkriće stotina kostura u masovnoj grobnici kod Borla, za koje naš suguovnik tvrdi da pripadaju Hrvatima.

• Što kao bivši pripadnik OZNA-e zna te o novootkrivenom masovnom stratištu kod Borla?

- Na tom su mjestu u svibnju 1945., nakon što je rat već bio završio, poubijani Hrvati koji su uspjeli pobjeći iz kolona Križnog puta, ali su poslije uhvaćeni i predani 3. armiji Jugoslavenske vojske.

• Vi, kao tadašnji zamjenik načelnika OZNA-e za šire područje Maribora, kamo pripad i Borl, niste bili uključeni u te likvidacije?

- Mi iz slovenske OZNA-e i KNOJ-a ubijali smo slovenske domobrane, a kada bismo uhvatili Hrvate, predavali smo ih 3. armiji. Tada je baš u dvorcu Borl bilo zapovjedništvo 3. armije Jugoslavenske vojske, koja je ondje došla nakon oslobođenja. U rovovima oko dvorca ubijali su hrvatske domobrane, ustaše i civile - žene, djecu, starce... To su uglavnom bili ljudi koji su se probijali prema austrijskoj granici, a nisu bili uključeni u Križni put. Onđe je ubijeno nekoliko tisuća ljudi.

Uloga Sime Dubajića

• No, i vas, odnosno slovensku OZNA-u i KNOJ tereti se za ubijanje ne samo Slovaca, nego i Hrvata, Nijemaca, Srba...?

- Ne isključujem da je i toga bilo u tom poslijeratnom košmaru. Ali vam moram odati jednu tajnu: mi smo, naime, medusobno već tada vodili računa o bratstvu i jedinstvu, pa smo imali dogovor da svatko ubija svoje. Mi Slovenci svoje, a Hrvati i Srbi svoje. Primjerice, na Kočevskom rogu mi smo pobili svoje slovenske domobrane, a Srbi predvodeni Simom Dubajićem pobili su veću grupu nedicevaca i ljiotićevara.

• A tko je onda na Kočevskom rogu bio Hrvate?

- Bila je to skupina na čelu sa Simom Dubajićem. Inače, naša podjela za masovne egzekucije izgledala je ovako: 1. armija pokrivala je područje Celja, 2. armija područje Gorenjske, 3. armija Bleiburg, a 4. armija Kočevski rog.

• Imate li snage javno progovoriti o pojedinim koje ste kao tadašnji visoki dužnosnik OZNA-e osobno organizirali i u njima sudjelovali?

- Ja sam o tome već govorio, pa su me nazivali i prijetili mi, a na mene je u moj stan pucano iz kalašnjikova i jedva sam preživio. No, kako god taj dio naše povijesti bio ružan, odlučio sam o tome govoriti. Star sam i nije me briga više za ono što bi mi se moglo dogoditi. Neka se istina zna.

Ubojice su pile konjak

• Rat je već bio završen, kako ste mogli masovno ubijati ljudi, i to bez sudjenja?

- Naredba je stigla s vrha, a zna se gdje je bio vrh. Rečeno nam je: "Neprrijatelj ubijati bez sudjenja jer revolucija još traje!"

• Kakva revolucija?

- Rekli su nam da je rat bio prva faza revolucije, a ono poslije rata druga faza.

• Jeste li se ikada zabrinuli zbog onoga što radite i koja vas je od masovnih egzekucija posebno potresla?

- Da. Ona kod Areha na Pohorju. Po naradbi mog pretpostavljenog, načelnika

OZNA-a Vladimira Rafaela Majhena, morao sam osobno organizirati i nadzirati masovni pokolj ljudi. Pripadnici mariborskog KNOJ-a po danu su iskopali jame, a noću smo ljudi iz mariborskog zatvora vezane zicom ukrcaли na kamione i krenuli prema Pohorju. Nije nam bilo svejedno, pa smo, kako bismo se ohrabrili, putem ispijali veće količine konjaka.

Kad smo stigli u šumu, blizu iskopanih jama, ljudi smo iskrcali iz kamiona i poveli do stratišta, a budući da je medu zarobljenicima bilo puno Nijemaca, knojevcu su im zapovjedili da putem pjevaju "Deutschland, Deutschland über alles!" U blizini jama morali su se svuci dogola. Medu njima je bila i jedna izuzetno lijepa djevojka. Knojevcu su ih po pet vodili do jame i strijeljali, a posebna grupa ih je poslije zakapala. I ta mlada djevojka je nestala u jami. Serijsko strijeljanje se nastavilo.

Tada sam se prvi put u sebi zapitaо - kamo smo to otišli s našim skojevstvom, partizanstvom i kakvo je to oslobođenje?! A onda opet konjak iz boce. Knojevcu koji su ubijali bili su već poprilično pijani.

• Vi osobno niste ubijali?

- Ne. Rekao sam već da sam po svojoj funkciji u OZNA-i bio organizator i nadzornik svega.

Okrutne partizanke na konjima

• Više puta ste isticali da je Slovenija najveće groblje Hrvata pobijenih u svibnju 1945. Kolika je stvarno ta brojka prema vašim informacijama?

- Smeta mi što se kod vas u Hrvatskoj te brojke napuhavaju, pa se govori o čak 190 tisuća ubijenih Hrvata. To je naprosto laž. Ja sam danas član slovenskog Društva za otkrivanje i obilježavanje grobišta, a iscrpnim smo istraživanji-

Nastavak na slijedećoj stranici

RUPE OD METAKA Zdenko Zavadlav pokazuje prozor u svom stanu kroz koji je pucano na njega, a na roletama se još vide rupe od metaka (gore); Kosti poubijanih Hrvata iskopane u šumi Tezno kod Maribora (lijevo)

ma došli do toga da je u spomenuto vrijeme na teritoriju Slovenije poubijano najviše do 100 tisuća Hrvata.

Optuživali su nas da smo samo u Teznu kod Maribora ubili 60 tisuća Hrvata. To je nonsens! Naime, za sedam dana, koliko je taj pokolj trajao, na tom području tehnički nije bilo moguće pobiti 60 tisuća ljudi.

Po mome mišljenju, na tom je stratišu ubijeno najviše oko 15 tisuća Hrvata koji su vraćeni iz Bleiburga. I podatak vašeg pokojnog predsjednika Tuđmana o tome da je ubijeno najviše 47 tisuća ljudi bio bi približno točan, ali ako se to odnosi samo na povratnike iz Bleiburga. Žrtava je, naime, sigurno najmanje dvostruko više ako se bleiburškim pribroje i žrtve iz kolona Križnog puta.

• U mariborski logor, gdje ste stolovali, slijevale su se kolone s tisućama zarobljenika. Jesu li tamo ostajali ili ste ih odmah izručivali 3. armiji?

- Uglavnom su odmah odvodenici u kolonama u dva pravca: prema Macelju i prema Borlu, a putem su ubijani. Posebnu okruglost pokazala je grupa partizanika koje su u logor dojavale na konjima. Jedna od njih prepoznala je liječnika iz logora Jasenovac. Stavila ga je uza zid i mučila, pucajući mu oko glave.

Potom ga je, zajedno s njegovom obitelji, odvela u koloni koja se kretnula prema Macelju u Hrvatskoj, gdje je također veliko grobište.

• Gdje ste završili nakon 2. svjetskog rata?

- U Beogradu, gdje sam radio kao klasični obaveštajac, a pokrivaо sam Italiju. Naši obaveštajci slali bi mi otamo izvješća koja sam analizirao, a potom po primjerak posljeđivao Rankoviću i Titu.

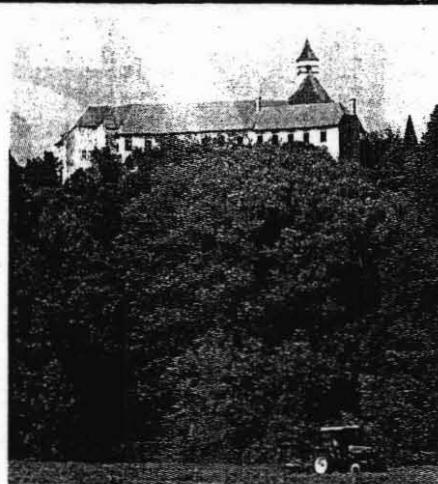
Imali smo svog obaveštajca i pri samoj Svetoj Stolici u Vatikanu. No, sve je to trajalo vrlo kratko.

• **Zbog čega?**

- UDBA je doznala da je moja supruga tijekom rata bila zapisnicarka u štabu Gestapoa u Sežani.

Optužili su me 1949. da sam to znao i da sam je kao takvu uzeo za svoju kurirku i suradnicu kako bismo zajedno radili za ame-

Želim iznijeti istinu makar zbog toga imao neugodnosti

Dvorac Borl u kojem je bila komanda 3. armije Jugoslavenske vojske (lijevo). Tereza Hrnčić pokazuje rupu koja je nastala ulegnućem grobišta u okolini Borla koje je nedavno otkriveno (gore)

ričke i engleske tajne službe i Gestapo. Također su mi pripisali da sam se izjasnio za Informbiro. Osudili su nas na smrt, pa pomilovali na 20-godišnje kazne zatvora, a na kraju smo izdržali po šest godina zatvora. Nakon izlaska iz UDBA-e morao sam Rankoviću potpisati da će o svemu što znam zauvijek šutjeti.

Pratili su me cijeli život. Poslije sam radio kao sekretar u mariborskoj tvornici automobila TAM, a potom me se UDBA ponovno sještela, pa me postavila na novo radno mjesto u Kompas u Ljubljani. Morao sam opet početi raditi za njih, a zadatku mi je bio da pratim naše državljane na putovanjima u inozemstvu te da obaveštavam što tamo rade i kako se ponašaju.

To se posebno odnosilo na one koji su otprije bili sumnjivi i pod prismotrom. Imali smo odlično razvijenu obaveštajnu službu po cijeloj Europi. No, i tada, kad sam svoje odradio, pokušali su me likvidirati tako što su mi u Izoli inscenirali tešku prometnu nesreću s kamionom.

Nisu me uspjeli likvidirati ni tada, kao ni kad su mi pucali kroz prozor u stan ovdje u Ljubljani. Zanimljivo, naša slovenska policija nikada ništa o tome nije otkrila.

Kajanje i isprika

• **Što sada radite?**

- U mirovini sam i pišem knjige, a moji rani drugovi koji su još živi i koji su zajedno sa mnom sudjelovali u svom tom zlu dolaze i govore: "Prestani, Zdeno, s tim!" Obećao sam da im neću objaviti imena, pa su se malo smirili.

• **Ipak, niste li odlučili progovoriti zato što ste ogorčeni svime što vam se dogodalo nakon 2. svjetskog rata?**

- Možda da, a možda su tome pridonijeli i oni koji su me tijekom istrage mučili brojnim elektrošokovima, pa mi se možda nešto premetilo u glavi (smijeh).

• **Peče li vas savjest i kajete li se na kraju svega?**

- Nitko normalan ne može biti ravnodušan prema svemu tome, pa ni ja. Tješim se da je ratno ludilo bilo krivo za sve. Ljudski je reći istinu, pokajati se i ispričati za sva zlođela.

Zato sam se i učlanio u slovensko Društvo za otkrivanje i obilježavanje masovnih grobišta. Otkrit ćemo sve prešućene grobove, obilježiti ih i tako odati dužno poštovanje svim tim nedužnim žrtvama.